

МОДЕЛЬНІ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПСИХО-ФІЗІОЛОГІЧНИХ ЯКОСТЕЙ АВТОГОНЩИКІВ-РАЛІСТІВ РІЗНОЇ КВАЛІФІКАЦІЇ

Кувалдіна О.В.
Національний університет кораблебудування
ім. адмірала Макарова

Вступ. Рівень розвитку необхідних для спортсменів-автогонщиків психо-фізіологічних якостей (ПФЯ) є інформативним показником для відбору і контролю, важливим чинником їх активної безпеки та високих спортивних результатів [1]. Тому визначення модельних характеристик ПФЯ ралістів різної кваліфікації є важливим науково-практичним завданням.

Аналіз публікацій. Автори [1, 2] обґрунтували вагомість для змагальної діяльності в автомобільному спорті високого рівня розвитку стереоскопічного зору, вміння концентрувати й розподіляти увагу та здатності відтворювати задану величину зусилля. Упродовж 2005–2007 рр. було обстежено чотири групи найсильніших спортсменів України (79 осіб) — представників різних дисциплін автомобільного спорту — й розроблені модельні характеристики рівня розвитку їх ПФЯ. Ураховуючи бурхливий розвиток автомобільного спорту за останнє десятиліття, вказані модельні характеристики потребують уточнення й адаптації до спортсменів різної кваліфікації [3].

Мета роботи — уточнення й адаптація модельних характеристик ПФЯ спортсменів-ралістів різної кваліфікації.

Методи: аналіз та узагальнення літературних джерел, констатувальний педагогічний експеримент, конкретні біомеханічні та психологічні методики (стереометрія, тензоподометрія, тест Поппелройтера), методи математичної статистики.

Результати дослідження. Під час передстартового медичного контролю учасників другого етапу національної гоночної серії «Кубок Лиманів 2014» (далі — Кубок) було обстежено 31 пілота, серед яких 10 призерів другого етапу Кубка, 11 пілотів, що фінішували на

Таблиця 1

Середні оцінки психо-фізіологічних якостей пілотів — учасників ралі «ШАПОВАЛОВ RALLY CUP» (м. Миколаїв, 30-31 травня 2014 р.)

Група пілотів	Рівень розвитку ПФЯ у семибальній шкалі ($X \pm \sigma$)			
	Стереоскопичний зір	Кінестезійні відчуття	Властивості уваги	Сумарна оцінка
Призери етапу	2,69±1,43	5,20±1,13	4,40±1,36	12,20±1,69
Фінішували на етапі	3,46±1,21	5,27±1,10	4,64±1,57	13,47±2,95
Не закінчили дистанцію ралі	3,40±2,12	5,80±0,80	4,00±1,33	13,20±2,49
Призери Кубка	2,67±2,07	5,50±1,38	4,33±1,37	12,50±2,67
Зайняли в Кубку 4 — 8 місця	3,55±1,04	5,09±1,05	4,64±1,63	13,36±2,16
Зайняли в Кубку місця далі 8-го	3,07±1,82	5,64±0,84	4,14±1,29	12,86±2,66
Етап макс. реалізації інд. можлив	2,50±1,41	5,38±1,06	3,75±0,89	11,63±2,00
Етап підг-ки до вищих досягнень	2,83±1,90	5,50±1,00	4,33±1,16	12,67±2,35
Етап спеціалізм. Базової підг-ки	4,00±1,10	5,36±1,12	4,82±1,83	14,27±2,33

подальних місцях та 10 пілотів, що зійшли, не закінчивши дистанцію, а також 6 призерів Кубка, 11 спортсменів, що посіли 4–8 місця й 14 — місця далі 8-го. Серед них: 8 пілотів — на етапі максимальної реалізації індивідуальних можливостей, 12 — на етапі підготовки до вищих досягнень і 11 — на етапі спеціалізованої базової підготовки. Досліджено також рівень розвитку ПФЯ восьми штурманів. Отримані результати — на табл. 1.

Математичний аналіз отриманих результатів дає змогу стверджувати, що відмінності між середніми значеннями оцінок рівня розвитку ПФЯ пілотів-призерів та висококваліфікованих пілотів і пілотів інших груп статистично недостовірні. Таким чином, безпосередня кореляція між цими показниками і спортивними результатами не виявлена, що не означає відсутності важливого опосередкованого впливу рівня розвитку ПФЯ автогонщиків на успішність їх змагальної діяльності [4], й вимагає поглиблених подальших досліджень.

Таблиця 2

Модельні характеристики рівня розвитку ПФЯ спортсменів-ралістів різної кваліфікації у порівнянні з даними авторів [1, 2]

Група спортсменів-ралістів, учасників « Ш А П О В А Л О В RALLY CUP -2014»	Стереоскопічний зір	Кінестезійні відчуття	Властивості уваги	Сумарна оцінка
Призери ралі, пілоти	2,6±0,45	5,2±0,36	4,4±0,43	12,2±0,53
Дані [1, 2] призери пілоти	2,9	4,3	3,6	10,8
Призери ралі, штурмани	3,0±1,53	5,3±0,67	3,3±0,67	11,7±2,03
Дані [1, 2] призери штурмани	4,2	3,2	4,4	11,8
Подальші місця в ралі, пілоти	3,5±0,37	5,3±0,33	4,6±0,47	13,5±0,89
Подальші місця в ралі, штурмани	-	6	4	10
Сходи в ралі, пілоти	3,5±0,69	5,8±0,25	4,3±0,37	13,6±0,82
Сходи в ралі, штурмани	3,8±0,95	4,5±0,50	4,5±1,04	12,8±1,38
Усі пілоти	3,16±1,62	5,42±1,03	4,36±1,40	12,97±2,43
Дані [1, 2] усі пілоти	2,5	4,2	4,2	10,9
Усі штурмани	3,00±2,27	5,00±1,07	4,00±1,60	12±2,78
Дані [1, 2] усі штурмани	3,6	3,0	4,8	11,4

Уточнені й адаптовані до ралістів різної кваліфікації модельні характеристики ПФЯ у порівнянні з даними авторів [1, 2] подано в табл. 2. Порівняння отриманих нами й рекомендованих зазначеними авторами модельних характеристик рівня розвитку ПФЯ спортсменів-ралістів дає змогу стверджувати, що крім деякого зниження рівня розвитку стереоскопічного зору всіх штурманів, а також уміння концентрувати й поділяти увагу та сумарна оцінка штурманів екіпажів-призерів (що можна пояснити обмеженою вибіркою), всі інші визначені нами характеристики вищі.

Це означає, що технічні можливості сучасних спортивних автомобілів і зростання за останні десять років напруженості змагальної діяльності в автомобільному спорті ставить перед спортсменами-ралістами підвищені вимоги до їх ПФЯ незалежно від спортивної кваліфікації.

Література

1. Рибак О. Ю. Безпека змагальної діяльності в автомобільному спорті : монографія / О. Ю. Рибак. — Л.: ЛДУФК, 2013. — 420 с., іл.
2. Рибак О. Ю. Модельні психо-фізіологічні характеристики автогонщиків / Олег Рибак // Молода спортивна наука України : зб. наук. праць з галузі фізичної культури та спорту. — Л., 2008. — Вип. 12, т.1. — С. 285 — 290.
3. Рибак О.Ю. Моделювання у навчально-тренувальному процесі фахівців для галузі фізичної культури / Олег Рибак // Теорія та методика фізичного виховання. — 2009. — № 06 (56). — С. 45—50. — Режим доступу: <http://www.tmfv.com.ua/journal/article/view/542>
4. Rybak O. Udoskonalenie aktywnego bezpieczenstwa zawodow, jako czynnik dalszego rozwoju sportu samochodowego // Wychowanie fizyczne i sport : kwartalnik. — T. XLVI. — Cz. I. — Warszawa, 2002. — S.321.